

Omreguleringen i Sverige

I den danske apoteksdebat henvises ofte til de svenske erfaringer med liberaliseringen af apoteksmarkedet i 2009. De svenske erfaringer er blandede, og dette er belyst i en lang række rapporter. Dette notat giver en kort beskrivelse af og link til de centrale rapporter.

Sverige var før 1. juli 2009 et af de få lande i verden, hvor lægemiddeldistributionen blev varetaget af en statsvirksomhed. Ved omreguleringen i juli 2009 blev ca. 2/3 af apotekerne solgt, og efterfølgende er der givet cirka 350 tilladelser til at nyåbne apoteker, og der er ultimo december 2012 i alt ca. 1.275 apoteker på det svenske apoteksmarked, og antallet af apoteker er således steget med 37 procent siden juli 2009.

Det er dog især øget konkurrence om de gode placeringer centralt i byerne, der har givet flere apoteker. 311 ud af 330 nyetablerede apoteker er således etableret i byområder, og 19 apoteker er etableret i bynære länddistrikter. Ingen apoteker er etableret i tyndt befolkede egne. 7 byer, der ikke havde apotek før omreguleringen, har fået apotek. Det drejer sig om byerne Fisksätra, Älmsta, Insjön, Grebbestad, Mellbystrand, Skärhamn og Surte.

Frå marts 2013 blev apotekslukninger på landet tilladt, og med lukningen af apoteket i Lima i marts 2013 blev apotekslukninger en realitet. Der er nu i alt omkring 110 ländapoteker, der gerne må lukkes, hvis de ikke er rentable. For at undgå apotekslukninger har regeringen indført et tilskud til ländapoteker.

Tilgængeligheden til apotek er øget for svenskere, der i forvejen havde god tilgængelighed til apotek. Omkring 127.000 svenskere havde i 2012 20 minutter eller mere til nærmeste apotek – det er 6.000 mindre end ved starten af omreguleringen. Samtidig oplever mange forbrugere, patientorganisationer og apoteksansatte, at tilgængeligheden til lægemidler er blevet forværret, fordi apotekerne ofte ikke har den ønskede medicin på lager og ikke kan skaffe den på under 24 timer. Det er netop et punkt, hvor den svenske udreder foreslår en række tiltag for at forbedre tilgængeligheden til medicin – blandt andet foreslås det, at bedre tilgængelighed til medicin sikres ved skærpede lagerkrav til apotekerne.

Der er i gennemsnit sket en forøgelse af åbningstiden på 10 timer ugentligt siden omreguleringens start, så et gennemsnitsapotek i Sverige har åbent 53 timer om ugen. Et gennemsnitsapotek i Danmark har åbent i 54 timer ugentligt.

Prisen for at få flere apoteksaktører på det svenske marked har været højere priser. Op til liberaliseringen forhøjede regeringen apoteksavancen med 460 mio. kr. ved at forhøje prisen på medicin uden patent med 10 kr. pr. pakning. Kun indgreb i prisdannelsen for originalmedicin efter patentudløb og krav om mere effektiv substitution til billigste kopi har bidraget til, at de svenske priser samlet set ikke er steget. Men disse ændringer i prisreguleringen kunne være gennemført helt uafhængigt af liberaliseringen af apotekerne.

Mens der generelt er høj tilfredshed med apoteker og andre aktører i sundhedsvæsenet også i Sverige, så viser flere før/efter-målinger, at flere svenskere er blevet utilfredse med servicen og kvaliteten af rådgivningen på apotekerne efter liberaliseringen. De apoteksansatte frygter også selv for kompetenceudviklingen og for utilstrækkelig kvalitet og sikkerhed i rådgivningen.

At den svenske liberalisering ikke har været uproblematisk er beskrevet i en række rapporter og udredninger fra svenske offentlige myndigheder og organisationer. Apotekerforeningen har nedenfor samlet en oversigt med link til de vigtigste af disse rapporter. I et separat notat er samlet links til udvalgte dele af den svenske mediedebat om liberaliseringen. (Se notatet om mediedebatten)

Oversigt med link til en række svenske evalueringsrapporter mv.

[Tillväxtanalys: tilgængeligheden til apotek øget i byerne](#)

Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser, Tillväxtanalys, har på opdrag af den svenske regering i december 2012 opdateret en tidligere analyse af geografisk tilgængelighed til lægemidler. Siden omreguleringens start og frem til september 2012 har der været en stigning i antallet af apoteker på 330 apoteker. 311 apoteker er etableret i byområder, og 19 apoteker er etableret i bynære länddistrikter. Ingen apoteker er etableret i tyndt befolkede egne. Tilgængeligheden til apotek er forbedret, og det skyldes altovervejende, at personer, der tidligere havde høj eller meget høj grad af tilgængelighed, har fået denne forbedret. Ca. 127.000 svenskere har i 2012 20 minutter eller mere til nærmeste apotek – det er 6.000 mindre end ved starten af omreguleringen. Kun 7 nye byer har fået etableret apotek siden omreguleringen – det drejer sig om Fisksätra, Älmsta, Insjön, Grebbestad, Mellbystrand, Skärhamn og Surte.

[Læs mere her](#)

[Tillväxtanalys: Priser påvirket af modsatrettede effekter](#)

Tillväxtanalys har på opdrag af den svenske regering i december 2012 også opdateret deres analyse af prisudviklingen på lægemidler. Konklusionen er, at omreguleringens samlede effekt har givet svenskerne lavere lægemiddelpriser. Imidlertid er det skærpede regler om substitution af generiske lægemidler og tvungne prisnedsættelser på originalmedicin efter patentudløb, der isoleret set har sænket lægemiddelpriserne, og disse tiltag kunne være gennemført uden salg af de svenske apoteker. Forhøjelsen af generika-avancen med 10 svenske kroner per pakning, der blev gennemført for at få flere købere til de tidligere statsejede apoteker, har derimod isoleret set øget priserne på generiske lægemidler.

[Læs mere her](#)

[Statsudreder: Tilgængeligheden til medicin skal forbedres](#)

Udreder Sofia Wallström offentliggjorde i oktober 2012 første del af betænkningen om omreguleringen af apotek i Sverige med delbetænkningen ”Pris, tillgång och service – fortsatt utveckling av läkemedels- och apoteksmarknaden”. Betænkningen indeholder blandt andet forslag til en ændret prisfastsættelse på originallægemidler, forslag om bedre tilgængelighed til apotek og forslag til ændringer i modellen for generisk substitution.

I betænkningen findes en længere udredning af 24-timersreglen. Det konstateres, at mange patientorganisationer og en betydelig andel af apotekspersonalet oplever, at forudsætningerne for at kunne udlevere medicin med det samme, uden at kunderne må gå forgæves, er blevet forringet efter omreguleringen. Der er i betænkningen en del forslag til, hvorledes problemerne kan formindskes.

[Læs mere her – resume af rapporten](#)

[Læs mere her – hele rapporten](#)

[Skatteverket: apotekskæder overfører penge til lavskattelande via høje rentebetalinger](#)

Den svenske regering bad - blandt andet på baggrund af historier om, at nogle apotekskæder overfører penge til lavskattelande via høje rentebetalinger på gæld - Skatteverket undersøge, hvordan virksomheder inden for velfærdssektoren foretager rentefradrag, og om de benytter andre metoder til skatteplanlægning. Skatteverkets endelige rapport er fremlagt i december 2012. Konklusionen er, at apotekskæderne overfører penge til lavskattelande via høje rentebetalinger på gæld, og at der ikke er tegn på andre former for skatteplanlægning. Regeringen har tidligere meldt ud, at den ønsker såkaldt tvivlsom og aggressiv skatteplanlægning ulovliggjort, men har endnu ikke fremlagt initiativer på baggrund af rapporten fra Skatteverket.

[Læs mere her](#)

[Apotekskæders skattetænkning underkendt](#)

Skatteverket i Sverige har underkendt rentefradrag på koncerninterne lån hos Medstop og Apotek Hjärtat.

[Læs mere](#)

[Øget koncentration på det svenske apoteksmarked](#)

Den finske grossist, Oriola-KD, der i forvejen ejer den svenske apotekskæde Kronans Droghandel overtager nu også en anden svensk apotekskæde - Medstop - fra den internationale kapitalfond Segulah. Medstop og Kronans Droghandel har tilsammen 21 procent af markedsandelen – i alt 290 apoteker og cirka 1.900 ansatte. Sveriges hidtil største apotekskæde, kapitalfondsejede Apoteket Hjärtat med 270 apoteker, opkøber samtidig en anden kapitalfondsejet kæde, Vårdapoteket, som har 27 apoteker primært i forbindelse med sygehuse og lignende. Begge opkøb kan ses som endnu nogle skridt i retning af den ventede konsolidering og koncentration på det svenske apoteksmarked med opkøb og måske apotekslukninger.

[Læs mere om Kronans Droghandels køb her](#)

[Læs mere om Apotek Hjärtats køb her](#)

[Åbningstiden på apotek i Sverige er øget og tilfredshed med apotek høj](#)

Der er ifølge Sveriges Apoteksforening i gennemsnit sket en forøgelse af åbningstiden på 10 timer ugentligt siden omreguleringen, så et gennemsnitsapotek i Sverige har åbent 53 timer om ugen. I gennemsnit har apoteker i Danmark åbent 54 timer om ugen inkl. fast vagt. Den samlede tilfredshed med apotek ligger ifølge en måling foretaget af TNS-SIFO for Apoteksforeningen i Sverige på 76 i 2. kvartal 2012, hvilket er omtrent det samme som i 3. kvartal 2010, hvor målingen blev foretaget første gang.

[Læs mere om åbningstid](#)

[Læs mere om tilfredshed](#)

[Konsumentverket: Den samlede tilfredshed med apotek er faldet](#)

En rapport fra den svenske forbrugerstyrelse (Konsumentverket) viser, at forbrugerne oplever, at kvaliteten af rådgivning og vejledning på apotek er faldet betydeligt siden omreguleringen. Således er den samlede tilfredshed med apotekerne faldet fra 95 pct. af forbrugerne før omreguleringen til 77 pct. af forbrugerne efter omreguleringen. 65 procent af de kunder, som har købt receptmedicin på apotek er enig i, at personale har viden om produktet, mens 56 procent er enig i, at personalet kan give råd, når man er usikker på et spørgsmål vedrørende

receptfri medicin. Før omreguleringen var tallene henholdsvis 83 procent og 77 procent. Vurderingen er, at den farmaceutiske kompetence er blevet udvandet i takt med åbningen af mange nye apoteker. I undersøgelsen fremgår det endvidere at flere forbrugere (11 procent) angiver at have ventet mere end 24 timer på at få udleveret receptpligtig medicin (før omreguleringen var denne and 4 procent). Forbrugerne finder det positivt, at der er kommet flere apoteker, længere åbningstid og at udbuddet af håndkøbsmedicin er blevet større, men tilgængeligheden til lægemidler er blevet forringet.

[Læs mere her](#)

[SKI: Tilfredshed med apotek lavere for de private aktører](#)

Svenskt kvalitetsindex, SKI, fra december 2012 viser et kundetilfredshedsindeks med Apoteket AB på 73,6 mens kundetilfredshedsindekset for de private aktører ligger på 72,7. Kunderne oplever ikke nogen gennemgående kvalitetsforøgelse efter omreguleringen. Forventningerne til omreguleringen var høje, og samtidig oplever kunderne forringelser i leveringssikkerheden og generisk substitution. I 2011 viste SKI's kundetilfredshedsindeks et markant fald i kundetilfredsheden i forhold til før omreguleringen.

[Læs SKI for 2012 her](#)

[Læs SKI for 2011 her](#)

[Statskontoret: Tilgængelighed til lægemidler og rådgivning er forringet](#)

Den svenske myndighed, Statskontoret, har afgivet delrapport om evaluering af omreguleringen af apotekssektoren i Sverige den 1. juni 2012. Statskontoret konkluderer, at tilgængeligheden til apotek er øget - antallet af apoteker og åbningstiderne er øget. Dog oplever kunderne oftere at komme forgæves på apoteket efter et lægemiddel, og de oplever også, at apoteket ikke kan levere lægemidlet inden for de krævede 24 timer. Statskontoret konstaterer endvidere, at apotekspersonalet har fået mindre tid til at yde information og rådgivning, og Statskontoret advarer om manglende kompetenceudvikling og sikkerhed på apotekerne efter omreguleringen. En rundspørge blandt 1.500 apoteksansatte viser således, at 6 ud af 10 oplever brister i forudsætningerne for at udføre korrekte receptekspeditioner, og 6 ud af 10 finder, at de har for få muligheder for at få tilstrækkelig kompetenceudvikling.

[Læs mere her](#)

[Farmaciforbundet: kompetenceudviklingen er mindsket](#)

Farmaciforbundets årlige kompetencebarometer senest fra december 2012 viser, at apotekspersonalets kompetenceudvikling er mindsket. Mere end halvdelen mener ikke, de modtager tilstrækkelig kompetenceudvikling til at kunne klare deres opgaver på en sikker måde over for forbrugerne. Over 80 procent mener ikke, de har tilstrækkelig tid til at holde sig ajour og blive udviklet i arbejdet.

[Læs mere her](#)

[Arbejds miljøbarometer: Ikke tid til at rådgive om medicinen](#)

Arbejds miljøbarometeret fra Farmaciforbundet fra maj 2012 viser, at to tredjedele af medarbejderne synes, at arbejdsmiljøet er forværret det seneste år. Kun en ud af fire vil anbefale nogen, de kender, at arbejde i apoteksbranchen. Knap 80 procent mener, at arbejdsklimaet er blevet hårdere. Stressniveauet angives at være højt, og arbejdsstyrken knap, og mange ansatte opgiver deres frokostpause. En ud af fem apoteksansatte oplever mindst en gang om ugen at måtte undvære frokostpausen på grund af høj arbejdsbelastning. Godt 60

procent mener, at de ikke har tilstrækkelig tid til at rådgive om medicinen på grund af arbejdspress.

[Læs mere her](#)

[Farmaciforbundet: Øget fokus på mersalg frem for faglig rådgivning](#)

Farmaciforbundet har – ud over forringet service, ringere adgang til medicin, dårligere arbejdsmiljø og kompetenceudvikling – også peget på det problematiske i, at der er kommet øget fokus på mer-salg frem for faglig rådgivning.

[Læs mere her](#)

[Farmaciforbundet: 24-timersreglen brydes oftere nu end før omreguleringen](#)

Farmaciforbundets formand, Carina Jansson, tilkendegiver i en kommentar til regeringens beslutning om at udrede 24-timers-reglen, at reglen langt oftere brydes nu end før omreguleringen. Farmaciforbundet mener, der skal oprettes et nationalt register over alle apotekernes lagerbeholdninger, således at den enkelte patient kan vejledes til hurtigt at finde den medicin, vedkommende har brug for.

[Læs mere her](#)

[Gigtforeningen: Anmeld apoteker, der ikke overholder 24-timersreglen](#)

Formanden for gigtforeningen i Sverige, Anne Carlsson, opfordrer i en pressemeddelelse sine medlemmer til at anmelde apoteker, der ikke overholder reglen om at fremskaffe al medicin inden for 24-timer, til Lægemiddelstyrelsen. Formanden har – ligesom mange af foreningens medlemmer, gentagne gange oplevet, at apotekerne ikke overholder 24-timers reglen.

[Læs mere her](#)

[GEOMATIC: Afstand til apotek forkortet 150 meter](#)

En undersøgelse fra GEOMATIC viser, at den gennemsnitlige afstand til apotek er faldet med 150 meter siden omreguleringens start – det svarer til 3 mio. kr. per meter i øgede lægemiddelpriser. Den gennemsnitlige afstand er 3,9 km. i Sverige, mens den er 3,8 km i Danmark.

[Læs mere her](#)

[Staten: aftale om medicinudleveringssteder i tyndt befolkede områder forlænget](#)

Det er meldt offentligt ud, at der vil ske en forlængelse af aftalen mellem staten og Apoteket AB om en videreførelse af de såkaldte apoteksombud (medicinudleveringssteder i tyndt befolkede egne). Den tidligere aftale ville udløbe 1. juli 2012. Medicinudleveringsstederne er dermed indtil videre sikret.

[Læs mere her](#)

[Kronans Droghandel: Vi vil lukke urentable landapoteker](#)

Den svenske apotekskæde Kronans Droghandel truede ultimo 2012 Socialdepartementet med at lukke apoteker i landsbyer (glesbygd), hvis ikke apotekskæden fik tilskud til at opretholde driften af urentable landapoteker. Med lukningen af apoteket i Lima i marts 2013 blev truslen og dermed apotekslukninger i landområder en realitet.

[Læs mere her](#)

[Læs om lukningen i Lima](#)

[Regeringen indfører tilskudsordning for landapoteker](#)

På finansloven for 2013 har regeringen oprettet en tilskudsordning for at bevare apoteker i landområder. Der er i alt omkring 110 landapoteker, der gerne må lukkes, hvis de ikke er rentable. Apoteker, der ligger mere end 20 km fra nærmeste apotek og har en lægemiddelomsætning over 1 men under 10 millioner kroner, vil kunne modtage tilskud.

[Læs mere her](#)

[Se de 110 landapoteker](#)

[Lægemiddelverket: Rådgivning om håndkøbslægemidler mangelfuld og fejlagtig](#)

En undersøgelse fra Lægemiddelstyrelsen i Sverige viser, at dagligvarebutikkers og apotekers rådgivning om håndkøbslægemidler er mangelfulde eller direkte fejlagtige. I undersøgelsen indgår 300 apoteker og 800 butikker. 2 ud af 3 dagligvarebutikker rådgav om håndkøbsmedicinen på trods af, at de alene må henvise til apotek for en sådan rådgivning. I 9 procent af tilfældene foreslog personalet i dagligvarebutikker en gravid kvinde direkte uegnede lægemidler. Det tilsvarende tal for apoteker var 1 procent. Lægemiddelstyrelsen vil blandt andet sætte fokus på uddannelse hos dagligvarebutikkerne, om hvad personalet må og ikke må i forbindelse med salg af lægemidler. Sveriges Apotekerforening er oprørte over, at der finder vejledning sted i dagligvarebutikker.

[Læs mere her](#)

[Ulovligt salg af medicin i svenske butikker](#)

Efter liberaliseringen i Sverige sælger butikker i Stockholm ulovligt medicin uden tilladelse fra myndighederne. Det viser en stikprøve blandt 18 butikker. Medicinen kan stamme fra apoteker, hvor svindet er steget kraftigt siden liberaliseringen.

[Læs mere](#)

[Rigsrevisionen: Kritik af regeringens håndtering af omreguleringen](#)

Rigsrevisionen har offentliggjort en kritisk rapport om regeringens håndtering af omreguleringen af apotek. Staten har via Apoteket AB for stor indflydelse på apoteksmarkedet i Sverige. Statens informationer til Rigsdagen om, hvordan salget af apotek blev gennemført var ikke fyldestgørende. Og markedets interesse i salget af apoteker i Sverige blev påvirket negativt af statens manglende kontrol med Apoteket AB i løbet af salgsprocessen og endvidere usikkerhed om statens afklaring af vilkår og betingelser for salget.

[Læs mere her](#)

Rigsrevisionen har undersøgt, hvordan regeringen forberedte omreguleringen, og denne undersøgelse førte til kritik af, at reglerne var uklare, og at dyre it-løsninger stillede små apoteksejere ringere end de store kæder.

[Læs mere her](#)